

UNIVERSITETET I AGDER

Tekstmangfold og tilpasset opplæring i skolebiblioteket

Ressursskoler 2010-2011 i Program for skolebibliotekutvikling

Innhold

Ressursskoler i Program for skolebibliotekutvikling	4
Fanga av tekst – i eit skulebibliotek med blikk for den einskilde sine behov – Dingemoen skule (1–7)	5
Klok med bok – Borkedalen skole (1–7)	10
Fra bibliotek til læringscenter – Mørkved skole (1–7)	16
Klok av bok, nett med vett – Holumskogen skole (1–7)	21
Medietek(st) – Hafslund ungdomsskole (8–10)	26
Ein lærande skule - eit levande bibliotek – Bud barne- og ungdomsskule (1–10)	29
Mange typer tekst – søke, lete, finne, bruke informasjon – Skåredalen skole (1–10)	34
Oversikt over ressursskoler og prosjekter	39

Utgitt av:
Program for skolebibliotekutvikling
Universitetet i Agder, Kristiansand
www.skolebibliotek.uia.no

Tekst: Siri Ingvaldsen i samarbeid med skolene
Bilderedaksjon og layout: Inger Berg Wilhelmsen
Redaksjonsnemnd: Siri Ingvaldsen, Anne Kari Slettan, Inger Berg Wilhelmsen
©Program for skolebibliotekutvikling 2011
Bilderettigheter tilhører de respektive skolene

Design: Bjorvand & Skarpodde / Program for skolebibliotekutvikling
Trykk: Bjorvand & Skarpodde
Program for skolebibliotek takker ressursskolene for tekstbidrag og bilder.

ISBN 978-82-998687-0-9 (Trykt)
ISBN 978-82-998687-1-6 (Elektronisk)

Forsidebilde: Borkedalen skole

Ressursskoler 2010–2011 i Program for skolebibliotekutvikling

Åtte av de første prosjektskolene i Program for skolebibliotekutvikling har fått støtte til videreutvikling av sine prosjekter og har status som ressurskoler i programmet. Ressursskolene har spesialisert seg på hver sine områder og fungerer som modeller på pedagogisk bruk av bibliotek. Alle prosjektene handler på en eller annen måte om biblioteket som ressurs i leseopplæring og undervisning.

Ressursskolene 2010–2011:

- Bjarkøy skole (1–10), Bjarkøy, Troms
- Borkedalen skole (1–7), Lillesand, Aust-Agder
- Bud barne- og ungdomsskule (1–10), Fræna, Møre og Romsdal
- Dingemoen skule (1–7), Fjaler, Sogn og Fjordane
- Hafslund ungdomsskule (8–10), Sarpsborg, Østfold
- Holumskogen skole (1–7), Nittedal, Akershus
- Mørkved skole (1–7), Ringsaker, Hedmark
- Skåredalen skole (1–10), Haugesund, Rogaland

Prosjektene på Borkedalen skole, Dingemoen skule, Holumskogen skole og Mørkved skole er alle særlig rettet mot den andre leseopplæringen. Skolene har tatt skolebiblioteket aktivt i bruk i lesing av mange typer tekster, både trykte og digitale. Prosjektene har hatt som mål å gi leselyst og leseglede ved å trekke inn et rikt utvalg av skjønn- og faglitterære

tekster i undervisningen. Samtidig har skolene lagt særlig vekt på lesing av sammensatte fagtekster. Her har målet vært todelt: både å gi elevene trening i å lese lengre, sammenhengende tekster og å oppøve kompetanse i informasjonssøking og bruk av flere ulike informasjonskilder i skolearbeidet.

Skåredalen skole og Bud barne- og ungdomsskule har i sine prosjekter vært spesielt opptatt av utvikling av læringsstrategier og informasjonskompetanse. Skolene har integrert skolebiblioteket i et planfestet opplegg knyttet til kompetansemålene i læreplanen, og med tydelig progresjon og opplegg for vurdering. Hafslund ungdomsskole har satsset på skolebiblioteket som ressurs i opplæring og bruk av digitale verktøy i undervisningen. Bjarkøy skole vil avslutte sitt prosjekt høsten 2011. Dette vil bli presentert sammen med ressurskoleprosjektene 2011–2012.

Felles for alle ressurskoleprosjektene er at skolebiblioteket er tatt systematisk i bruk i oppøving av lesekompetanse og informasjonskompetanse. Ved oppbygging av fysiske og digitale tekstsamlinger og tilrettelagte undervisningsopplegg har prosjektene utnyttet bibliotekets potensial som ressurs i tilpasset opplæring.

Fanga av tekst

DINGEMOEN SKULE

Fanga av tekst – i eit skulebibliotek med blick for den einkilde sine behov handlar om lesing av fagtekst og skulebiblioteket som ressurs i tilpassa opplæring. Dingemoen skule har i mange år satsa på lesestimulering og har fast lesetid 20 minutt kvar dag på alle steg. Etter ekstern skulevurdering i 2008 fekk skulen tilbakemelding om at dei burde satse meir på lesing av faglitteratur. Alle dei 14 lærarane har delteke på det kompetansegevande kurset *'Lese og skrive i alle fag'* (15 studiepoeng) på Høgskulen i Sogn og Fjordane. Det vert no lese svært mykje fagtekst på skulen, og skulebiblioteket vert aktivt brukt av lærarar og elevar. I tillegg til at skulen deltek i skulebibliotekprogrammet, er vurdering eit satsingsområde. Dingemoen skule nyttar skulebiblioteket som ein fleksibel arena; det består både av det fysiske biblioteket, mediateket og det digitale biblioteket, mellom anna ein bank med nettressursar i *Frontier*. Frå den fysiske boksamlinga trekkjer skulebibliotekar og lærarar ut litteratur til depot kringom i skulen, knytte til konkrete undervisningsopplegg. Ein viktig del av det fleksible bibliotektilbodet står skulebibliotekaren for. Det er avsett fast timeressurs på 7 timar til skulebiblioteket, men skulebibliotekaren bidreg i praksis også ut over denne ramma.

Samordna arbeid med lesing og informasjonskompetanse

På alle klasseteg er det laga ein plan for utvikling av informasjonskompetanse, med utvalde mål frå LK06, og der teamleiarane skal setje inn kva aktivitetar dei vil gjennomføre for å nå måla. Lærarane skal òg skrive inn i planen kva læringsarenaer dei vil nytte til sine opplegg, og skulebiblioteket er éin slik arena. Planen vert drøfta på teammøta og deretter med rektor.

Kvar lærar har samtalar med elevane i si gruppe for å kartleggje kva den einskilde eleven forstår og kan nyttiggjere seg av det han eller ho les. Som ein del av den systematiske satsinga skal også lærarane drøfte kvar elev med rektor og skulebibliotekar for å avgjere kva tilbød eleven skal ha vidare. Alle lærarane skal så informere foreldra om kvar barnet står på dette området.

Dei elevane som har behov for mest oppfølging, får tilbød om å vere med i ei lesegruppe. Bøkene som elevane i denne gruppa har til rådvelde, vert òg lesne av lærar, skulebibliotekar og rektor. Det er dermed tre vaksne som kan snakke med eleven om boka, samstundes som det vert lagt opp til samtale mellom elevane i lesegruppa. Dette gjev verdifullt læringsutbytte; elevane vert vande til å målbere det dei har opplevd og lært gjennom å lese boka, og – ikkje minst – det gjev lærar, skulebibliotekar og rektor eit inntrykk av kva eleven har forstått.

Lærarane les mykje høgt, både i leseøktene, i vanleg undervisning og når elevane et maten sin. Som del av satsinga på lesing av fagtekst er det ofte fagbøker som vert nytta til høgtlesing. Det gjev lærarane høve til å kome med utfyllande litteratur til tema dei held på med, og gjev grunnlag for samtalar om fagstoffet.

I medieteket lagar skulebibliotekaren ressurshyller på tema som skal gjennomgåast, med aktuelle fagbøker og skjønnlitterære bøker som kan støtte opp om fagtekstane. Hyllene vert merkte med namn på tema, slik at det er lett også for dei minste elevane å finne fram til si hyll. Ein heil vegg i medieteket er utstillingsvegg, der bøkene er oppstilte med fronten fram i rommet. Utstillinga er ordna slik at bøkene som er lettast å lese står nedst, og så er det litteratur til å strekkje seg etter lenger oppe.

Samlingsutvikling og digital ressursbank i *Fronter*

Det vert brukt mykje tid på samlingsutvikling, både til å kjøpe inn bøker og til å finne elektroniske ressursar til banken i *Fronter*. Skulebibliotekaren har god oversikt over fag- og skjønnlitteratur for barn og unge, og kjøper inn med elevgrupper og einskildindivid i tankane. Slik vert samlinga eit viktig verktøy i tilpassa opplæring. Skulen kjøper fleire eksemplar av nokre titlar som dei veit fungerer godt, heller enn å satse på mest mogleg forskjellig. På den måten nyttar dei og utformidlingspotensialet som ligg i at elevar rår kvarandre til å lese dei titlane dei likar. Når fleire elevar spør etter éi og same boka, er det ikkje uendeleg lang venteliste på ho.

Ressursbanken i *Fronter* består av ei lenkjesamling ordna på tema, med fagtekstar, skjønnlitterære tekstar, musikk, undervisningsopplegg, lokalhistoriske ressursar og kontaktinformasjon til munnlege kjelder i lokalsamfunnet. Alle klasserom har digitale tavler, slik at ressursbanken kan nyttast til samla aktivitet i klassen. Tavlene kan òg nyttast til formidling av elektroniske tekstar generelt.

Faste treffpunkt om lesing og bruk av informasjonskjelder

Skulen legg stor vekt på felles møtestader i samordna arbeid med leseopplæring og informasjonskompetanse. Med felles møtestader meiner dei faste treffpunkt for lærarar, skulebibliotekar og rektor, der dei kan planleggje opplegg, drøfte kva utfordringar den einskilde eleven har, og avgjere kva tiltak som bør setjast inn.

Lærarar, skulebibliotekar og rektor utvikler temaopplegg og deler kunnskap om elevane sin lesekompetanse.

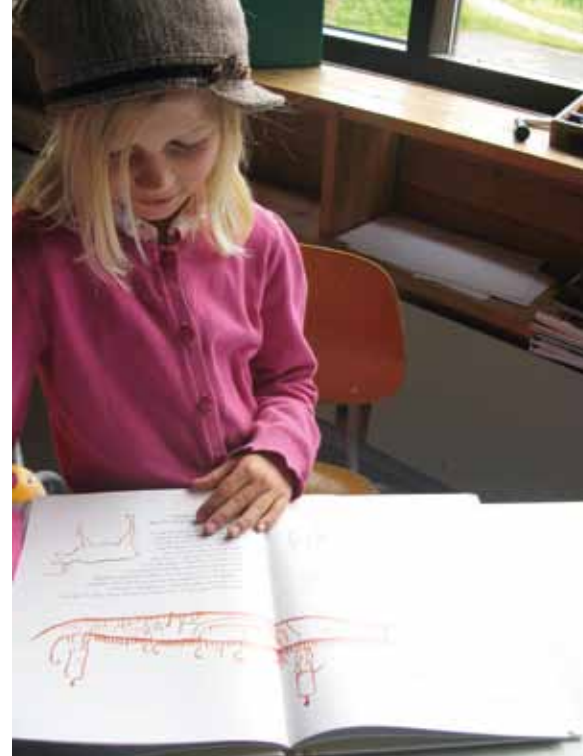
Dingemoen skule gjennomførde i april 2011 eit todagars opplegg basert på boka *Sov søtt, herr Spiss* av Erna Osland. Målet var å lære meir om skriving av fagtekst. Oslands bok handlar om svevn, og er fagtekst og skjønnlitterær forteljing i eitt. Alle klassestega brukte tid på å gjennomgå boka i forkant av opplegget.

Ei bok til å bli vaken av – ei fagbok om svevn og draum forfatta av elevane.

Elevane fekk sjå ei dokketeaterframsyning basert på boka, og arbeidde deretter med dramatisering, visualisering og skriving. Aktivitetane vart filma på oppdrag av Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa.

Lukk opp vindauga i dette huset, og du vil finne fagtekstar om svevn – ei annleis bok.

» Dingemoen skule (1–7), Fjaler kommune, Sogn og Fjordane
138 elevar, 14 lærarar, skulebibliotekar
7 timar per veke fast, flytande i prosjektperioden

Ressursskule på:

Lesing av fagtekstar – satsing på alle steg, digital ressursbank, skulebibliotek som ressurs i tilpassa opplæring. Kommunen har skulebibliotek som satsingsområde.

”Erfaring viser at tekstmangfaldet gjev moglegheit for stor grad av variasjon og tilpassa opplæring. Metoden vi har utvikla, er i ferd med å verte ein del av skulen sin daglege praksis. Han har hatt stor innverknad på det praktiske arbeidet når det gjeld å utvikle kompetanse i å lese og skrive i alle fag og å få til større læringstrykk. Såleis har prosjektet verka positivt inn på elevane sitt læringsutbytte.”

Kari Heier Nistad, rektor

”I eit grunnskulebibliotek er oppgåva først og fremst å finne rett tekst til små og litt større elevar, både i høve til faget dei skal arbeide med, interesser og nivå. Nynorskskular har ei særleg utfordring på dette området fordi utvalet av nynorske tekstar er så mykje mindre enn av bokmålstekstar. Korleis skal vi definere kvalitet i grunnskulebiblioteket? Eg tenkjer ofte at når ei bok via omslag og baksidetekst, skriftstorleik, tal sider og illustrasjonar klarer å formidle til eleven ”Ta meg, du vil like meg”, er dette i seg sjølv ein kvalitet. Teksten har klart å få innpass i ein travel elevkvardag. Dette er første steg i trappa som leier opp mot gode ferdigheiter i lesing og skriving i alle fag.”

Linda Strand, skulebibliotekar

Klok med bok

BORKEDALEN SKOLE

Utviklingsprosjektet ved Borkedalen skole har hatt som mål å integrere skolebiblioteket i leseopplæringen på alle trinn og å fokusere mer på fagbøker. Skolen ville systematisere arbeidet med litteratur og informasjonskilder i sterkere grad og samtidig utvikle et verktøy for å vurdere elevenes lese- og informasjonskompetanse. Skoleledelsen ønsket at biblioteket skulle gå inn i læringsmiljøet på en måte som tilførte noe ekstra; den ville få fram skolebibliotekets merverdi. For å få dette til var det viktig å sørge for kontinuitet i elevenes bibliotekopplæring og videreutvikling av personalets bibliotekkompetanse. *Klok med bok* er en del av skolens satsing på lesing og vurdering, og bruk av skolebiblioteket er integrert i skolens leseplan og trinnenes årsplaner.

Biblioteket ved Borkedalen er i aktiv bruk av elever og lærere på alle trinn, til leseprosjekter og informasjonsinnhenting. Skolen gjennomfører en rekke lese- og fagprosjekter i løpet av året, med vekt på at elevene skal få mye trening i å lese både skjønnlitteratur og faglitteratur. Målet er at elevene skal oppleve leseglede og tilegne seg fagkunnskap. Skolebibliotekaren har en sentral rolle i planlegging og gjennomføring av prosjektene.

Slik lager du en drage, med instruksjon fra Nasjonale prøver 2009.

For å få dragen til må det leses, diskuteres, beregnes og måles.

Undervisning i bibliotekbruk og informasjonskompetanse

Alle elever får opplæring i bruk av skolebiblioteket. Opplæringen går på grunnleggende bibliotekkunnskap for de minste, med gradvis mer avansert kunnskap om biblioteksystem og informasjonssøk på de høyere klassetrinnene. Elevene lærer også å vurdere sin egen lesekompetanse når de velger seg bøker som skal brukes i undervisningen. I løpet av prosjektperioden er det laget ulike undervisningsopplegg på alle trinn. Disse er nå en del av skolens leseplan.

Engelsk

En egen del av prosjektet handler om engelsk litteratur. Det er bygget opp et hjørne for engelske bøker i biblioteket, og engelsklærerne bruker bøkene systematisk. Biblioteket kjøper inn engelske faktabøker og opplevelsesbøker for alle trinn fra 1. til 7.

Kriteriebasert verktøy for vurdering av lese- og informasjonskompetanse

Lillesand kommune deltar i Utdanningsdirektoratets prosjekt *Vurdering for læring*. Alle lærerne har gjennomgått kurs i formativ, kriteriebasert vurdering. I slutfasen av prosjektet *Klok med bok* har skolen satt i gang arbeid med å utvikle et kriteriebasert verktøy for vurdering av elevenes lese- og informasjonskompetanse. Det blir laget sjekklister for elever og lærere og vurderingsskjemaer (rubrikker). Elevene er gjort kjent med kriteriene på forhånd og deltar i arbeidet med å utarbeide dem. Vurderingen knyttes til kunnskaper, forståelse og ferdigheter.

Eksempel på sjekkliste til bruk for elever

Mål: Eleven har bibliotekkompetanse.

Sjekkliste etter 4. trinn	JA	NEI
Jeg vet hvor faktabøker og opplevelsesbøker står.		
Jeg kan finne en bok om et emne jeg er interessert i.		
Jeg kan finne en opplevelsesbok som jeg greier å lese.		
Jeg kan bruke selvbetjeningsmaskinen.		
Jeg kan sette boken tilbake på rett hylle.		

Selvbetjent utlån for elevene

Erfaringsspredning og samarbeid

Borkedalen skole legger stor vekt på å sette av tid til erfaringsdeling og inspirasjonsøkter internt på skolen. Det er et mål at kunnskap som er opparbeidet gjennom utviklingsprosjektet *Klok med bok*, skal nå alle som arbeider på skolen, og at bruk av biblioteket i leseopplæringen skal være forankret på alle trinn og i alle fag. Skolens kompetansehevsplan er en del av arbeidstidsavtalen og inneholder plan for formidlingsøkter, kurs og nettverkssamlinger.

Gjennom planfesting og informasjon til elever, lærere og foreldre legges grunnlaget for at nye arbeidsmåter og rutiner kan gi varig gevinst i undervisningen på skolen. Mye handler om å få fram at bedre utnyttelse av bibliotekets ressurser og kompetanse ikke fører til merarbeid for lærere og elever. Bruk av biblioteket er

en del av det daglige arbeidet med å skape grunnlag for godt læringsutbytte i fagene.

Skolen er også aktiv i kunnskapsspredning eksternt, i kommunen og regionen, og som partnerskole og bidragsyter til undervisningen ved Universitetet i Agder.

Bibliotek- og informasjonskompetanse

Utdrag fra leseplanen ved Borkedalen skole

3. trinn	4. trinn
Låne og levere på selvbetjeningsmaskinen	Leseøkt hver morgen før jul
Forfatter og illustratør	Finne nødvendige faktabøker på biblioteket
Boksirkel fram til jul	Kjenne sitt eget lesenivå
Kjenne sitt eget lesenivå – lærerstyrte hyllebøker	Introduseres for nye forfattere
Alfabettrening	Alfabettrening, f.eks. sette på plass bildebøker etter bokstav
Arbeidshefte for å bli kjent med systemet på biblioteket	Intro i websøk etter jul
Leseøkt hver morgen etter jul	Slå opp i ordbøker
	Lesing på Internett – lærerstyrte sider
	Veiledet lesing i fagtekster på våren

» Borkedalen skole (1–7), Lillesand kommune, Aust-Agder

364 elever, 35 lærere, skolebibliotekar i 29 % stilling

Ressursskole på:

Skolebiblioteket som ressurs i skolens satsing på lesing og vurdering, plan for bruk av skolebiblioteket i undervisningen med god progresjon fra 1. til 7. trinn og kriteriebasert verktøy for å vurdere elevenes lese- og informasjonskompetanse.

Fra bibliotek til læringscenter

MØRKVED SKOLE

Mørkved skole har tittelen *Fra bibliotek til læringscenter* på sitt utviklingsprosjekt. Skolen hadde et utfordrende utgangspunkt da de bestemte seg for å satse på utvikling av skolebiblioteket for noen år siden. Biblioteket holdt til i små og kummerlige lokaler, lite tilgjengelig for elever og lærere, og med en gammel og utdatert boksamling.

Høsten 2007 flyttet biblioteket inn i nye lokaler, og bibliotekpedagog ble ansatt i 50 % stilling. Medie-samlingen ble kraftig utbygget og modernisert, og nytt elektronisk bibliotekprogram gav bedre grunnlag for systematisering og formidling av medier. Skolen hadde dermed et godt utgangspunkt for å søke om midler til en enda sterkere satsing på pedagogisk bruk av bibliotek.

Mørkved skole driver leseopplæring etter Early Years Literacy Program (EYLP), og utviklingsprosjektet handlet i første omgang om å innarbeide biblioteket som en fast del av denne undervisningen på småskoletrinnet. Dette er nå godt forankret i skolens planer. I ressurskoleprosjektet ønsket skolen å gå videre til mellomtrinnet og den andre leseopplæringen. Målet er å øke elevenes kompetanse i lesing av skjønn- og faglitteratur med særlig vekt på 5.-7. trinn. Elevene skal ha tilgang til kompetent veiledning når de jobber med individuelt arbeid, prosjekter eller gruppeoppgaver, og de skal bruke biblioteket målrettet i sitt arbeid. Seks lærere i fagene norsk, samfunnsfag, naturfag og RLE deltar i prosjektgruppen.

Skolen definerte sine utfordringer i pedagogisk bruk av skolebibliotek slik:

- For bibliotekpedagogen: å utvikle bibliotekplanen i tråd med de andre fagplanene og kommunens IKT-trapp, slik at den fungerer som et hensiktsmessig og helhetlig verktøy både for lærere og bibliotekpedagog
- For lærerne: å involvere bibliotekpedagogen i planleggingen av prosjekter og temaarbeid
- For ledelsen: å etablere skoleomfattende strukturer der biblioteket får en varig, naturlig plass i planleggingen og gjennomføringen av undervisningen i alle fagene

Mørkved skole har læringsmål i bibliotekkunnskap for alle trinn.

Planlegging og gjennomføring

Gjennom å timeplanfeste én time per uke til småskolen og to timer per uke til 5.-7. trinn, i tillegg til å sette av to perioder årlig til temaarbeid, har skolen gjort biblioteket til en integrert arena for leseopplæringen. Bibliotekressursen blir nå brukt mer målrettet i den andre leseopplæringen på 5.-7. trinn, og det er laget en årsplan for biblioteket som er i ferd med å innarbeides både hos lærerne og bibliotekpedagogen. Bibliotekpedagogens pedagogiske arbeid retter seg i prosjektperioden først og fremst mot mellomtrinnet, og da særlig mot arbeidet med lesing av fagtekster. 5.-7. trinn bruker i hovedsak sine bibliotektimer til veiledet lesing, der bibliotekpedagogen jobber med mindre, ofte forholdsvis homogene elevgrupper som en del av stasjonsarbeidet.

Før og underveis i temaperiodene samarbeider lærerne og bibliotekpedagogen tett. Det gjøres rede for hvilke rammer som gjelder for elevenes arbeid, hva som trengs av litteratur, og hvordan arbeidsfordelingen mellom lærerne og bibliotekpedagogen skal være. I de periodene det ikke jobbes med temaer, driver bibliotekpedagogen opplæring av elevene i bibliotekkunnskap etter en egen oppsatt plan for trinnene. Denne planen samkjøres så langt det lar seg gjøre med emnene trinnene til enhver tid arbeider med.

I *Den kulturelle skolesekken* samarbeider skolen med folkebiblioteket og kulturarbeidere som forfattere, illustratører og fortellere. Dette er årlige prosjekter som strekker seg over en til to uker. Slike prosjekter kan for eksempel være kurs i kreativ skriving, kurs i å illustrere fortellinger, lage egne bøker, forfatterbesøk eller besøk av profesjonelle fortellere. Samarbeidsprosjektene støtter opp om skolebiblioteksatsingen.

Internasjonalt samarbeid

Mørkved skole er koordinator for et Comenius-prosjekt der skoler i Danmark, Tyskland, Slovenia og Romania også deltar. Et hovedmål for prosjektet er "Improving Literacy". Partnerskolene utforsker hvordan skolebiblioteket kan bidra til dette. Skolene besøker hverandre og deler erfaringer i bruk av biblioteket som en arena for lesestimulering. Ett av temaene har fått tittelen *How to Use the Library as a Learning Centre?*. Prosjektet er i sitt første år 2010-2011. Mørkved skole brukes også som ressurs i et bilateralt Comenius-Regio-prosjekt der Ringsaker folkebibliotek er partnerinstitusjon.

Skoleeiers rolle

Ringsaker kommune satser tungt på utvikling av skolebibliotekene, og Mørkved skole har god støtte fra skoleeiers side. Dette har blant annet resultert i at andre skoler, både i og utenfor kommunen, ønsker å besøke skolen. Mørkved skole formidler gjerne sine erfaringer fra skolebibliotekprosjektet, for eksempel i biblioteksamlinger i kommunen, nettverkssamlinger skolene imellom, prosjektgruppen for *Early Years Literacy Program* og på skoleledermøter.

Kommunen har opprettet en 100 % koordinatorstilling for skolebibliotek og har dermed mulighet for å samordne tiltak mot skolene på en effektiv måte. Stillingen er plassert hos folkebiblioteket. Gjennom denne ressursen får skolebibliotekarene hjelp til å utvikle seg bibliotekfaglig, for eksempel i forbindelse med innkjøp av medier og opplæring i biblioteksystemet. Koordinatoren skal også organisere og lede nettverksgrupper og sørge for erfaringsspredning. Samlet har satsingen betydd et løft for skolebibliotekarbeidet i kommunen.

"Ved å prioritere arbeidet med skolebiblioteket høyt, kan man i løpet av noen få år forandre en skoles identitet fra å være en skole uten bibliotek til å være en skole der biblioteket er en selvfølgelig del av skolehverdagen, både for lærere, elever og foreldre."

Rektor Arnstein Nærli

Early Years Literacy Program (EYLP) er et program for lese- og skriveopplæring som er utviklet i Australia og New Zealand. Mørkved skole har vært inspirert av dette siden våren 2006. Det er et systematisk program der lærestoffet tilpasses elevene gjennom enkel kartlegging. Elevene arbeider med lesetekster og oppgaver tilpasset eget mestringsnivå. Noen av læringsøktene hver uke organiseres i stasjoner. En av stasjonene er lærerbetjent. Her gjennomgås den tilpassede leseteksten for hver enkelt gruppe, og det jobbes med relevante problemstillinger ut fra hvor langt grupped medlemmene er kommet i leseutviklingen. De andre stasjonene er selvinstruerende og har oppgaver tilpasset de forskjellige nivåene og temaet det jobbes med i læringsøkten. Elevene bytter stasjon hvert 12.-15. minutt.

Programmet består av 4 hoveddeler:

- strukturert program i klasserommet med stasjonsundervisning og jevnlig kartlegging
- foreldredeltakelse
- "Ny start" – ekstra assistanse for de elevene som trenger mer tid til å knekke lesekode
- kompetanseheving for lærerne

“Det er for tidlig å si om elevenes lesekompetanse har økt på grunn av bibliotekprosjektet. Men det er et økt søkelys på kvaliteten i den andre leseopplæringen ved skolen, noe vi har tro på vil gi resultater over tid.”

Rektor Arnstein Nærli

» Mørkved skole (1–7), Ringsaker kommune, Hedmark
300 elever, 35 lærere, bibliotekpedagog i 10 timer per uke

Ressursskole på:

Skolebiblioteket som ressurs i den andre leseopplæringen (4.–7. trinn). Kommunen satses tungt på skolebibliotek.

Klok av bok, nett med vett

HOLUMSKOGEN SKOLE

Pedagogisk bruk av bibliotek har lang tradisjon på Holumskogen skole. Skolen ble i 2002 bonussskole for spennende skolebygg og utnyttelse av skolebygget i det pedagogiske arbeidet. I den sammenheng ble de to medietekene trukket fram. De er plassert sentralt i skolebygningen og er i aktiv bruk som læringsarenaer.

Alle klassene bruker medietekene etter behov, uten noen fast timeplan. Rommene er åpne i hele skole- og SFO-tiden. Elever på 6. trinn fungerer som medietekassistenter.

Holumskogen skole har følgende visjon for sitt utviklingsprosjekt i *Program for skolebibliotekutvikling*: “Elever på 4. trinn er fortrolige med å finne fram til og gjøre bruk av informasjon i relevante fagtekster og nettstedet.” Prosjektet handler altså både om informasjonskompetanse og lese- og skrivekompetanse, og er avgrenset til 4. trinn. Målet er å få elevene til å bli flinkere til å bruke fagbøker til informasjonsinnhenting og å kvalitetssikre nettbruk. Lærerne skal i større grad veilede elevene i bruk av andre kilder enn læreboken, og de skal også undervise i læringsstrategier ved lesing av fagtekster. Sentrale delmål er oppøving av bibliotekkunnskap, begrepsutvikling og økt ordforråd.

Rektor er klar for prosjektstart med en trillebår full av spennende fagbøker.

Rommene er åpne i hele skole- og SFO-tiden.

Fra Holumskogen skoles mal for arbeid med fagbøkene i prosjektet – én uke med hver bok i 12 uker:

Mandag: bli kjent med boka – skumlesing

Tirsdag: nærlesing av et felles kapittel (nøkkelord – tankekart – vanskelige ord)

Onsdag: nærlesing av et valgt kapittel (nøkkelord – tankekart – vanskelige ord)

Torsdag: ulike vinklinger til hver bok (skriv om til ny sjanger / praktiske oppgaver)

Fredag: framføringer – oppsummering – vurdering

Etter vinterferien skal elevene arbeide selvstendig med informasjonssøking. Skolebibliotekaren har gjort en boksamling på 70–80 titler tilgjengelig i klasserommet, og elevene velger bøker herfra. Det er laget oppgaver på ulike nivå til hver bok. Disse skal elevene arbeide med, noe skriftlig, noe muntlig. Senere (i april/mai) går de

Prosjektet skal bidra til at elevene når relevante kompetansemål fra fagplanen i norsk på 4. trinn, for eksempel å kunne framføre tekster for medelever, å lese fagtekster for barn med flyt, å forstå og få sammenheng i teksten og å beherske et tilstrekkelig ordforråd til å uttrykke kunnskap, opplevelser, følelser og egne meninger. Opplegget som går på nettbruk, knytter seg til mål om å kunne foreta informasjonssøk og å finne stoff til egne skrive- og arbeidsoppgaver på biblioteket og på Internett.

Holumskogen skole har gjennomført sitt opplegg med lesing av fagtekst flere ganger og har laget en fast mal for opplegget. De starter prosjektet med planlegging og forberedelse i august og september. Selve opplegget begynner i oktober og omfatter veiledet lesing av fagbøker i tolv uker. Elevene på 4. trinn blir delt inn i små grupper (åtte elever), og alle gruppene arbeider med én bok per uke etter en felles mal. I andre perioder får elevene grunnopplæring i nettsøk og kildekritikk.

Opplæring i bruk av skolebiblioteket innebærer også trening i å finne fram i Deweyssystemet.

i gang med en "særoppgave" der de fordyper seg i et emne de velger selv. Dette arbeidet skal presenteres i form av framføringer og utstillinger.

Fagbøkene som skal brukes til veiledet lesing, blir valgt ut etter visse kriterier: Den enkelte boken skal dekke et bredt spekter av fagkunnskap innen sitt område og helst inneholde gode registre og ordforklaringer. Bøkene skal være sammensatte tekster tilpasset målgruppen og skal kunne virke stimulerende på målgruppens leselyst. Samlet skal alle fagområdene i Deweys desimalklassifikasjonssystem være representert.

Holumskogen skole har utarbeidet en mal for veiledet lesing av fagbok og har listet opp en rekke læringsstrategier som lærerne og skolebibliotekarene skal undervise i ved gjennomgang av fagbøkene.

Klok av bok – nett med vett, Holumskogen 2010–11

I alle bøkene: førlesing – nærlesing, bruke registre, lese bilder/bildetekster, ordbank, VØL-skjema

Dewey-område	Eksempler på titler	Læringsstrategier
000 Allmenne skrifter	Mitt første leksikon ISBN 82-496-0355-9	Begrepshierarki (overordnet/underordnet). Venndiagram. Ordkart.
100 Psykologi og etikk	På månen spiser de kameler ISBN 82-489-0446-6	Nøkkelord – tankekart. Jeg vet-setninger. Lage tegneserie.
200 Religion	Verdens største religioner ISBN 82-540-0284-3	Nøkkelord – tankekart.
300 Samfunn	Ingen bok	
400 Språk	Min første engelske ordbok ISBN 82-525-4756-7	Alfabetisk register. Skumme, skanne.
500 Naturvitenskap	Den store boken om norsk natur ISBN 978-82-05-36577-3	Skumme. Spørsmål og svar. Jeg vet-setninger.
500 Naturvitenskap	Kule eksperimenter ISBN 978-82-997348-0-6	Instruksjon. Lese en oppskrift. Spørsmål – svar. Skumme.
600 Anvendt vitenskap	Kul teknologi ISBN 978-82-7822-878-4	Nøkkelord – tankekart. Jeg vet-setninger. Spørsmål og svar.
700 Kunst	Fra kunstens verden ISBN 82-540-0266-5	Venn-diagram. Nøkkelord. Lese bilder.
700 Musikk	Instrumentstreker ISBN 978-82-91379-10-4	Nøkkelord – tankekart. Tegninger.
800 Litteratur	Barnas forfatterleksikon ISBN 82-496-0840-2	Bruke registre: forfatter/tittel. Tidslinje. Forfatterbiografi.
900 Geografi og historie	Mitt første atlas ISBN 978-82-7822-743-5	Faktasetninger. Nøkkelord. Spørsmål og svar. Bruke registre. Lese kart og tabeller.
900 Geografi og historie	De store oppdagerne ISBN 978-82-7822-875-3	Nøkkelord. Faktasetninger. Lese gamle kart.

Kommunal satsing på 4. trinn

I skoleåret 2010–2011 samarbeider Holumskogen skole med en annen av skolene i Nittedal kommune, Rotnes skole. Rotnes skole gjennomfører samme opplegg for sine elever på 4. trinn, med Holumskogen skole som mentor. Prosjektet er lagt inn i lokal fagplan i norsk på Holumskogen skole, og denne planen skal i løpet av 2011–2012 implementeres i alle de sju barneskolene i kommunen. Når det er gjennomført, vil alle fjerdeårselever i Nittedal få opplæring i lesing og informasjonskompetanse etter Holumskogen skoles modell.

”Å lære å slå opp i fagbøker og på nettsteder er læring for livet. Dette er en viktig satsing som skal inn i skolens og kommunens drift, som obligatorisk for alle kommunens elever på 4. trinn.”

Rektor Grete Solbakk

» Holumskogen skole (1–7), Nittedal kommune, Akershus
285 elever, 26 lærere, mediatekansvarlig pedagog i 46 % stilling

Ressursskole på:

Veiledet lesing av fagbøker og undervisning i kvalitetssikret nettbruk for 4. trinn. Samarbeid med førsteårsprosjekt Rotnes skole. Prosjektet skal i løpet av to år utvides til å omfatte alle fjerdeårselevne i kommunen.

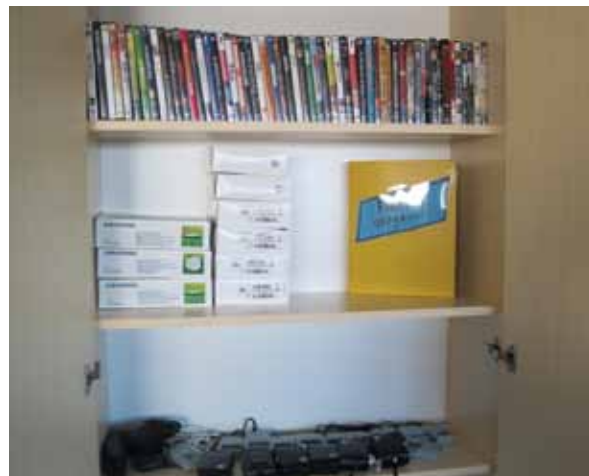
Medietek(st)

HAFSLUND UNGDOMSSKOLE

Hafslund ungdomsskole har hatt som mål for sitt ressurskoleprosjekt å gi elever og lærere økt kompetanse innen multimedier og digitale ressurser. Før prosjektet startet, var utfordringene blant annet å finne tid til å utvikle og bruke mediesamlingen, og til samarbeid mellom mediatekar og lærer. Ved å få til en mer systematisk bruk av medieteket og digitale informasjonskilder ville skolen bygge opp digital kompetanse og øke elevenes kunnskap om sammensatte tekster. Med prosjektet tok skolen mål

av seg til å bli ledende i bruk av digitale verktøy blant skolene i Sarpsborg kommune.

En del grunnlagsarbeid har bestått i å kjøpe inn, registrere og klargjøre multimedieutstyr. Digitale verktøy til bruk av lyd og musikk og til bilde- og filmproduksjon er oppgradert. Skolens digitale ressurser er katalogisert, også nettbaserte informasjonskilder og del & bruk-sider. Alt utstyr er registrert i medietekets katalogsystem. Elevene har fått opplæring både i praktisk bruk av digitalt utstyr og i informasjonssøking og kildevurdering. Undervisningen har dreid seg først om modalitetene bilde og verbaltekst, deretter lyd og animasjon.

Fra AV-skapet - kamera med strekkode - til utlån

Opplæring i bruk av digitale verktøy

Elevene på 8. klassetrinn har fått opplæring i podcast, animasjon, bildebehandling, blogging, digitale fortellinger, wikier og sosialt nett. Undervisningen skal gi grunnleggende ferdigheter i bruk av utstyr og programvare: navigeringskompetanse, kildevurderingskompetanse, bearbeidingskompetanse og samarbeidskompetanse.

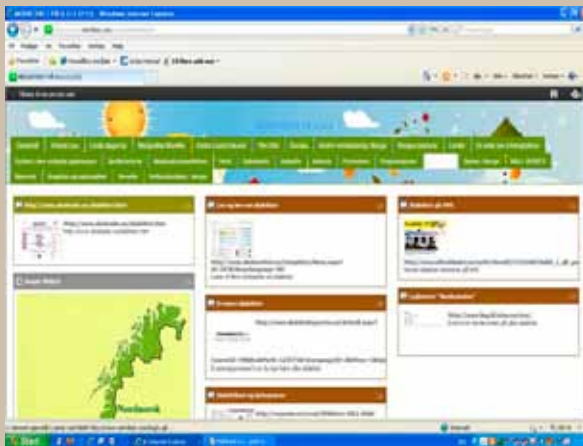
For 9. og 10. klassetrinn har målet vært å knytte digital kompetanse sterkere til faglige mål. Elevene på 9. trinn har fått velge hvilke typer utstyr og digitale medier de har ønsket undervisning i, forutsatt at opplæringen har blitt relatert til kompetansemål i ulike fag. 10. klasse

har hatt opplæring i bruk av multimedieutstyr som kan benyttes i forbindelse med muntlig eksamen.

Kompetanseheving

Hafslund skole har valgt å sette av mye tid til kompetanseheving ved egen skole. Det pedagogiske personalet har blitt kurset i bruk av utstyr, bildebehandling og animasjon. Mange lærere og mange fag og trinn er involvert i prosjektet, og dette har bidratt til at det har fått god forankring i skolen. Hafslund skole har også holdt kurs for andre lærere i kommunen, og skolen har presentert prosjektet i faglige nettverk, både internt i kommunen og i andre sammenhenger.

På skolens side i *Fronter* finnes en samling digitale kilder. Kildene er lagret i Netvibes, og det er lærer/medietekar som plukker ut og kvalitetssikrer kilder til de ulike emnene. Faglærerne kan bestille kildesamlinger til temaer som skal tas opp i undervisningen.

“Dagens samfunn krever god kompetanse innen lesing, spesielt lesing av digitale, sammensatte tekster. Hafslund ungdomsskole har gjennom satsingen satt søkelyset på hvilken ressurs medieteket kan være i opplæring i bruk av digitale verktøy. Elevenes verden er full av slike verktøy, skolens oppgave er å rette bruken inn mot læringsmålene i Kunnskapsløftet. Hafslund ungdomsskoles prosjekt har tydeliggjort medietekets merverdi i denne prosessen.”

Rektor Per Tarvang

» Hafslund ungdomsskole (8–10), Sarpsborg kommune, Østfold

299 elever, 43 lærere, medietekar i 5 timer per uke

Ressursskole på:

Utvikle medieteket som metode for økte ferdigheter i digital kompetanse, ta i bruk digitale verktøy i læringsprosessen i alle fag

Ein lærande skule – eit levande bibliotek

BUD BARNE- OG UNGDOMSSKULE

Biblioteket på Bud barne- og ungdomsskule er eit kombinasjonsbibliotek. I tillegg til å fungere som skulebibliotek er det ein filial av Fræna folkebibliotek. Skulebibliotekarens stilling er delt mellom skulen, folkebiblioteket og rolla som koordinator for skulebiblioteka i kommunen.

Fræna kommune har dei siste åra gradvis auka satsinga på skulebiblioteka. Alle skulane er no omfatta av bibliotekplanen, som gjev rammer for innhald og organisering av bibliotektenesta samla og på den einstilte skulen. Samordning og rettleiing om skulebibliotek byggjer i stor grad på arbeidet som er gjort på Bud barne- og ungdomsskule, og dei opplegga som er utvikla der.

Buds første utviklingsprosjekt i *Program for skulebibliotekutvikling* handla om å integrere bibliotekbruk i undervisningsopplegg for 6., 7. og 8. klassesteg. Opp-

legga gjekk ut på å nytte trykte og digitale leksika, vurdere fagbøker og løyse søkjeoppgåver med utgangspunkt i kompetansemål for faga. Skulen kom langt

Frå skulebiblioteket til verdsrommet

i å planleggje og gjennomføre prosjekt med skulebiblioteket i fokus. Men skulebibliotekaren og dei involverte lærarane observerte at elevane ikkje greidde å nytte biblioteket på ein målretta måte, mykje fordi dei mangla gode læringsstrategiar. Erfaringane danna grunnlag for ein ny prosjektperiode, der utvikling av læringsstrategiar og informasjonskompetanse vart hovudmål.

I andreårsprosjektet sitt ynskte skulen å vidareutvikle biblioteket som læringsarena og å styrkje samarbeidet mellom skulebibliotekaren og lærarane. Ved grundigare planlegging skulle samarbeidet gjerast meir forpliktande og målretta. Målet var "ein lærande skule – eit lærande bibliotek". For sjølv prosjektet byggjer skulen på føresetnaden at å meistre læringsstrategiar er grunnleggjande for å kunne bruke biblioteket på ein god måte.

Dei har difor valt å lage ei idésamling om informasjonskompetanse frå 1.–10. steg med døme på lese- og læringsstrategiar. Ideane og strategiane er knytte til ulike fag på kvart klassesteg. Bud barne- og

ungdomsskule var ein av skulane som leverte idear til *Eksempelsamling i bruk av skulebibliotek*, utarbeidd av Universitetet i Agder 2008–2009 (www.skolebibliotek.uia.no). Same malen som eksempleringa byggjer på, vert nytta i idésamlinga om informasjonskompetanse. Buds idésamling vert òg tilgjengeleg på www.skolebibliotek.uia.no

Døme frå Bud skule si idésamling om informasjonskompetanse

BILETBØKER

1. Årstrinn

- 1. trinn

2. Kompetansemål

Norsk: munnlege tekstar

- uttrykkje eigne kjensler og meiningar
- lytte og gje respons til andre i samtalar, under framføringar og ved høgtlesing

Norsk: skriftlege tekstar

- bruke enkle strategiar for leseforståing

3. Idé til fagleg innhald

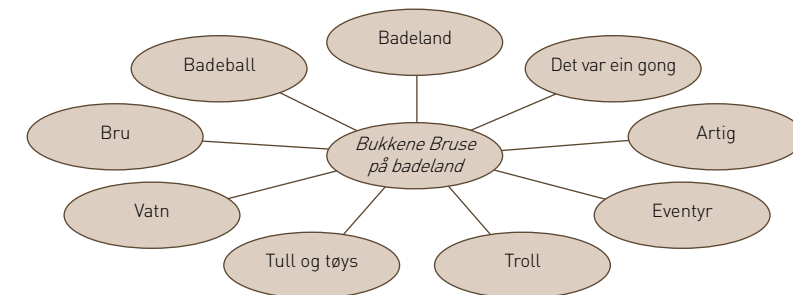
- korleis bruke læringsstrategiar i arbeid med biletbøker

4. Læringsstrategi

- fri assosiasjon
- tankekart

5. Idé til gjennomføring

- Læraren vel ut ei biletbok til høgtlesing, t.d. *Bukkene Bruse på Badeland* av Bjørn F. Rørvik og Gry Moursund.
- Elevane set seg i lesestolen.
- Læraren viser elevane framsida av boka, og klassen samtalar om kva dei trur boka handlar om.
- Læraren lagar klassen sitt felles tankekart på tavla eller ein "flippover" om dette.
- Læraren les boka og viser fram bileta.
- Klassen lagar no eit nytt tankekart på bakgrunn av det dei har lese.

7. trinn – rammenotat, religionar

Religion	Heilage bygningar Gudshus	Heilage skrifter	Seremoniar	Merkedagar	Opphavsstad	Symbol	Gudar Gudsomgrep
Kristendom							
Hinduisme							
Jødedom							
Islam							
Buddhisme							

”I prosjektet skulle elevane drive målretta søk etter informasjon i bøker og på nettet. Dei skulle også lage samansette tekstar med bilete og ulike skrifttypar. Elevane hadde ein del gode forkunnskapar i praktisk IKT frå før, så vi kunne leggje hovudvekta på å søkje målretta etter opplysningar og korleis dei skulle vurdere funna. Dersom ei side til dømes ikkje var oppdatert dei siste åra eller eit trykt oppslagsverk var fleire år gammalt, måtte dei vurdere om opplysningane framleis var relevante.

Vi såg ei gryande bevisstgjerjing rundt det å vurdere dårlege og gode nettsider for å finne relevant informasjon. Elevane fann også ut at nokre av dei trykte oppslagsverka ikkje var dei rette akkurat i denne samanhengen. Vi kan vel seie at kompetansen har auka både når det gjeld å finne og bruke relevant informasjon frå trykte og digitale oppslagsverk.”
Lærar Sølvi Myrstad

“Vi har som grunntanke at elevane skal bruke forskjellige arbeidsmetodar og fleire innfallsvinklar og læringsarenaer i arbeid med emne og prosjekt. Dei skal lære å ta i bruk informasjonskompetanse når det er naturleg i samband med det dei arbeider med. Vi vil til dømes bruke biblioteket aktivt i starten av prosjekta når elevane skal få på plass ei forståing av omgrep i det emnet dei skal arbeide vidare med. Ved å ta utgangspunkt i biblioteket blir det òg naturleg for elevane å finne og nytte fagtekstar av ulik vanskegrad, noko som er nødvendig og viktig i tilpassa opplæring.”
Rektor Kerstin Henøen og skulebibliotekar Lise Bull

» Bud barne- og ungdomsskule (1–10) Fræna kommune, Møre og Romsdal
190 elevar, 20 lærarar (om lag 16 årsverk + rektor og inspektør)
Skulebibliotekar 11,5 timar per veke

Ressursskule på:

Utarbeide idésamling for 1.–10. steg med eksempel på lese- og læringsstrategiar, på kvart steg knytte til undervisninga i ulike fag. Kombinasjonsbibliotek.

Mange typer tekst – søke, lete, finne, bruke informasjon

SKÅREDALEN SKOLE

Til grunn for Skåredalen skoles utviklingsprosjekter ligger en erkjennelse av at elever i dag leser svært mye på skjerm, og at dette må få konsekvenser for hvordan skolen driver leseopplæring. Skolen har ønsket å gi slipp på læreboken som en nesten enerådende kilde i skolearbeidet. Samtidig var det et mål å forankre skolebiblioteket tydelig i lokale læreplaner og å utnytte skolens ressurser bedre gjennom et mer planlagt og systematisk samarbeid mellom skolebibliotekaren og lærerne.

Gode samarbeidsformer mellom lærerne og skolebibliotekaren ble etablert på trinnene 1–7 i løpet av skolens førsteårsprosjekt. Ressursskoleprosjektet er derfor konsentrert om ungdomsskoletrinnet og dreier seg om faglig og kritisk lesing på 8.–10. trinn. Lærerne på ungdomstrinnet og skolebibliotekaren underviser i kildesøk, kildekritikk og kildebruk i tillegg til faglig lesing.

Progresjonsplan for læringsstrategier

Skåredalen skole har innført en progresjonsplan for læringsstrategier fra 1. til 10. klassetrinn, der skolebiblioteket og skolebibliotekaren er godt integrert. Planen er inndelt i klassetrinn, ansvarsområde, tema og tidsramme. På hvert trinn er det listet opp hva elevene skal lære om organisering av kunnskaper, tekststrukturelle

virkemidler, fagboken og skjermlesing. Kontaktlærer, faglærer og skolebibliotekar har i fellesskap ansvar for å undervise i læringsstrategier på alle trinn. Planen skal sikre at ikke arbeidet med utvikling av læringsstrategier blir usystematisk og tilfeldig, og er etter hvert godt innarbeidet blant lærerne.

PROGRESJONSPLAN – LÆRINGSSTRATEGIER SKÅREDALEN SKOLE Iverksett januar 2010 – revidert mars 2011

Trinn	Organisere kunnskaper Ansvar: kontaktlærer (KL) og faglærer (FL) i samarbeid med skolebibliotekar (SB)	Tekstens multimodalitet Ansvar: KL, FL	Fagbokens oppbygging Ansvar: KL, FL, SB	Skjermlesing Ansvar: KL, FL, SB	Ulike lesestrategier Ansvar: KL, FL, SB	Utført innen:
1.	Fri assosiasjon Læresamtalen Ordkart Tankekart	Overskrift Avsnitts-overskrifter Fotnote Margtekst Ingress Bilder Illustrasjoner Tabeller Diagram Oppsummering Lyd Levende bilder	Forord Innholdsfortegnelse Register Ordliste	Multimodalitet Hyperstruktur Interaktivitet Kildekritikk Overblikkslesing Fokuslesing	Ulike tekster KAN og MÅ leses på ulike måter. Bevisstgjøre eleven: Hvorfor leser vi? Lese for å: lære gjøre oppleve	Mars
2.	Strukturert tankekart					Mars
3.	Styrkenotat Tekststykker i matematikk Venn-diagram					Mars
4.	Spoletekst VØL/VØSLE					Desember
5.	Kolonnenotat Foss BISON-overblikk Nøkkelord					Desember
6.	Sammendrag Strukturert læresamtale					Desember
7.	Eleven finner sine strategier Repetisjon og videreutvikling av innlærte strategier					Desember
8.	Repetisjon og videreutvikling av innlærte strategier. Påstand/hypotese, bevis/argumentasjon, konklusjon					Mars
9.	Problem – virkning – årsak Forslag til løsning					Mars
10.	Strukturert læresamtale med fokus på: person-, miljø- og spenningskildring					Mars

Refleksjon og vurdering

På ungdomstrinnet er det gjennomført et tverrfaglig samarbeidsprosjekt på hvert klassetrinn med fokus på kildebruk og kildekritikk. Dette passer godt med progresjonsplanen for læringsstrategier, som legger opp til at elevene på ungdomstrinnet blant annet skal lære å lage påstand/hypotese, bevis/argumentasjon og konklusjon.

Opgavene krever refleksjon og evne til å "lese mellom linjene". De er utformet med tanke på at elevene skal måtte argumentere og vurdere; det er ikke nok å lete etter isolerte faktaopplysninger. Elevene skal produsere ulike typer tekst, også sammensatte og interaktive, der de må bruke leksika, fagbøker og nettbaserte informasjonskilder. Det er utarbeidet vurderingskriterier med graderingsskala for individuelle oppgaver og gruppearbeid som blir utført i prosjektperioden. Kriteriene er knyttet til kompetansemålene i læreplanen og tar høyde for en rekke elementer innen informasjonskompetanse og lesekompetanse.

I arbeidet med de konkrete prosjektene tar skolen i bruk mange typer tekst: fagbøker, leksika, film, bilder, brosjyrer, musikk, internettsider med mer. Det er laget kurs i kildesøk, opphavsrettigheter og kildekritikk. Disse blir gjennomført i tilknytning til prosjektene. Elevene får veiledning i søke- og skriveprosessen av både faglærer, skolebibliotekar og assistenter.

På Skåredalen har det vært et mål at skolebiblioteket skal inkluderes i det pedagogiske arbeidet som en integrert del av opplæringen. Samarbeidsprosjektene går rett inn i undervisningen. Dette er en viktig grunn til at progresjonsplanen og prosjektarbeidet har fungert godt på skolen. Prosjektene styrker den faglige måloppnåelsen, leseopplæringen og elevenes informasjonskompetanse. De gir rom for faglig fordypning, samtidig som elevene får god opplæring i kildesøk på nett og fra bokhylla.

På kurs i læringsstrategier

Skåredalen har lagt stor vekt på samarbeid med hjemmet, blant annet med foreldrekurs om læringsstrategier og pappakveld (*Les for meg pappa!*). Til hjelp for elever og foreldre er det utarbeidet ABC for hjemmelekser i ulike fag. Elevene på 6. og 7. trinn har hatt dagsseminaret *Les lurt til prøve*.

Skåredalen skole (1 – 10), Haugesund kommune, Rogaland

464 elever, 37 lærere, skolebibliotekar 25 timer per uke

Ressursskole på:

Faglig og kritisk lesing på 8.–10. trinn. Skolen har utarbeidet en progresjonsplan for utvikling av læringsstrategier for 1.–10. trinn der skolebiblioteket er tydelig integrert.

“Noe av det viktigste vi har lært i prosjektet, er at skolebiblioteket er en læringsarena, og at skolebiblioteket er et levende arbeidsrom med arbeidsplasser, bøker, tidsskrifter og digitale hjelpemidler i tillegg til klasserommet.

Vi opplever en økende bevissthet rundt bruk av skolebibliotek og ikke minst håndtering av informasjon og kilder hos både elever og lærere. Det er også tatt med i vurderingskriteriene, og dermed opplever elevene det som meningsfullt, siden det vil gi utslag på karakter.”

Rektor Åge Johannessen

“Veiledningsfunksjonen gjennom hele arbeidsprosessen er viktig, spesielt i innførings- og utforskningsfasen hvor elevene ofte føler seg usikre og ikke har fått klarhet i tankene sine. Vi har innført systematisk veiledning av elevene i prosjektene våre.”

Skolebibliotekar Ingrid Bie Helgesen

Ressursskoler 2010–2011 oversikt

Bjarkøy skole (1–10, 49 elever),
Bjarkøy kommune, Troms

Prosjekt *Lesing uten pesing 2*

Skolebiblioteket som ressurs i leseopplæringen, sammenheng bibliotek- og IKT-opplæring, tilknytning til skoleutviklingsprosjektet “Lærende nettverk for vurdering og læring” ledet av Universitetet i Tromsø. Kombinasjonsbibliotek.

Borkedalen skole (1–7, 364 elever),
Lillesand kommune, Aust-Agder

Prosjekt: *Klok med bok*

Skolebiblioteket som ressurs i skolens satsing på lesing og vurdering, utarbeide plan for bruk av skolebiblioteket i undervisningen med god progresjon fra 1. til 7. trinn og kriteriebasert verktøy for å vurdere elevenes lese- og informasjonskompetanse.

Bud barne- og ungdomsskule (1–10, 190 elever),
Fræna kommune, Møre og Romsdal

Prosjekt *Ein lærande skule – eit levande bibliotek*

Utarbeide idésamling for 1.–10. trinn med eksempler på lese- og læringsstrategier, på hvert trinn knyttet til undervisningen i ulike fag. Kombinasjonsbibliotek.

Dingemoen skule (1–7, 138 elever),
Fjaler kommune, Sogn og Fjordane

Prosjekt *Fanga av tekst – i eit skulebibliotek med blikk for den einskilde sine behov*

Lesing av fagtekster – satsing på alle trinn, ressursbank i *Fronter*, skolebiblioteket som ressurs i tilpasset opplæring. Kommunen har skolebibliotek som satsingsområde.

Hafslund ungdomsskole (8–10, 375 elever),
Sarpsborg kommune, Østfold

Prosjekt *Mediatek(st)*

Utvikle mediateket som metode for økte ferdigheter i digital kompetanse, ta i bruk digitale verktøy i læringsprosessen i alle fag.

Holumskogen skole (1–7, 299 elever),
Nittedal kommune, Akershus

Prosjekt *Klok av bok, nett med vett*

Veiledet lesing av fagtekst og undervisning i kvalitetssikret nettbruk for 4. trinn. Samarbeid med førsteårsprosjekt Rotnes skole. Prosjektet skal i løpet av to år utvides til å omfatte alle fjerdetrinnselever i kommunen.

Mørkved skole (1–7, 300 elever),
Ringsaker kommune, Hedmark

Prosjekt *Fra bibliotek til læringscenter*

Skolebiblioteket som ressurs i den andre leseopplæringen (4.–7. trinn). Kommunen satser tungt på skolebibliotek.

Skåredalen skole (1–10, 464 elever),
Haugesund kommune, Rogaland

Prosjekt *Mange typer tekst: – søke, lete, finne, bruke informasjon*

Faglig og kritisk lesing på 8.–10. trinn. Skolen har utarbeidet en progresjonsplan for utvikling av læringsstrategier 1.–10. trinn der skolebiblioteket er tydelig integrert.

Program for skolebibliotekutvikling er en fireårig, nasjonal satsing for å styrke skolebiblioteket som arena for lesing og læring (2009–2013). Universitetet i Agder gjennomfører programmet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

Hvert år deles det ut midler til prosjekter i grunnskolen. Prosjektene skal være praksisnære og dreie seg om bruk av biblioteket i leseopplæring og undervisning. Skolene får tildelt midler for ett år, med mulighet for å søke ett år til.

Ressursskolene i Program for skolebibliotekutvikling har fullført toårige prosjekter. De har spesialisert seg på hver sine områder og utviklet modeller på bruk av skolebiblioteket som pedagogisk ressurs.

**PROGRAM FOR SKOLEBIBLIOTEKUTVIKLING
UNIVERSITETET I AGDER**

POSTBOKS 422, 4604 KRISTIANSAND

E-POST: skolebibliotek@uia.no

TELEFON: +47 38 14 10 00

www.skolebibliotek.uia.no

ISBN 978-82-998687-0-9
(Trykt)

9 788299 868709 >

ISBN 978-82-998687-1-6
(Elektronisk)

9 788299 868716 >